

Tiedote YK:n 77. yleiskokouksen annista, 30.9.2022

Ennätyksellisen kiinnostavan YK:n yleiskokouksen avajaisviikon aikana pureuduttiin maailman kriiseihin ja YK:n uudistamistarpeisiin

New Yorkissa YK:n päämajassa pidettyyn yleiskokouksen korkean tason tapaamiseen osallistui 150 maan johtajaa ensimmäistä kertaa koronavuosien jälkeen. Yleiskokous oli myös ensimmäinen helmikuussa alkaneen Ukrainan sodan jälkeen. Venäjän hyökkäyssota, ydinaseiden käytöllä uhkailu sekä ruoka-, lannoite- ja energiapula olivat esillä melkein kaikissa puheenvuoroissa. Samoin Covid-19 pandemian seuraukset, ilmastonmuutos ja hidas eteneminen kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa keskusteluttivat valtiojohtajia sekä yleiskokouksessa että kahdenvälisissä tapaamisissa. Yhdysvaltojen presidentin **Joe Bidenin** puheenvuorossa esiin nousut turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten veto-oikeuden poistaminen, sähköisti pitkään jumissa olleen YK-reformikeskustelun uudestaan.

YK:n yleiskokoussali, 77. istunto. Kuva: UN Photo

Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** johti Suomen valtuuskuntaa yleiskokouksen korkean tason viikolla, johon kuuluivat myös ulkoministeri **Pekka Haavisto** ja kehitys yhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri **Ville Skinnari**.

Jos emme poista ydinaseita, ydinaseet poistavat meidät

Yleiskokouksen aikana vietettiin kansainvälistä täydellistä ydinaseiden poistamisen päivää ja samalla oltiin lähempänä niiden käytön uhkaa kuin aikoihin. Yhdysvaltojen ulkoministeri **Antony Blinken** varoitti Venäjää ydinaseiden käytön katastrofaalisista seurauksista. "Olemme olleet erittäin selkeitä venäläisten suhteen julkisesti ja yksityisesti kehottaneet lopettamaan löyhät puheet ydinaseista", Blinken sanoi.

Kokousta seurannut YK-liiton toiminnanjohtaja **Helena Laukko** painottaa, että ydinaseet eivät ole suoja, vaan uhka turvallisuudellemme. Ydinräjähdys merkitsisi suurta humanitaarista ja ympäristökatastrofia, jonka seuraukset tuntuisivat useiden valtioiden alueella.

Monet puhujat totesivat, että ainoa tapa varmistaa, ettei ydinaseita käytetä enää koskaan on hankkiutua niistä kokonaan eroon. Ydinaseettomat maat voivat luoda poliittista painetta ydinaseriisuntaan mm. edistämällä ydinasekieltosopimusta. Ydinaseettomien vyöhykkeiden olemassaoloa ja niiden laajentamista pidettiin edelleen hyvänä keinona ydinaseriisunnan edistämässä.

Vaikka ydinaseriisuntasopimuksen osapuolet eivät päässeet eteenpäin elokuussa järjestetyssä tarkastelukokouksessa, ei ole syytä vaipua epätoivoon. YK:n pääsihteeri kehotti valtioita käyttämään kaikkia vuoropuhelun, diplomatian ja neuvottelujen keinoja jännitteiden lievittämiseksi ja ydinuhan poistamiseksi.

Pääteemoina Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen seurauksena pahentunut globaali ruokakriisi

Tiistaina 20. syyskuuta pitämässään puheessa presidentti Niinistö totesi Venäjän hyökkäyssodan rikkovan räikeästi YK:n peruskirjaa, ja että sodan heijastevaikutukset ovat kauaskantoiset sekä vakavat. Presidentti Niinistö totesi, että tarvitsemme enemmän kuin koskaan uutta sitoutumista monenvälisyyteen, jonka ytimessä on YK.

Turkin presidentti **Recep Tayyip Erdoğan** ja monien muiden maiden johtajat Euroopan ulkopuoleltavaativat sodan lopettamista, mutta varoivat mainitsemasta Venäjää nimeltä. Esimerkiksi Senegalin presidentti **Macky Sall**, jota pidetään potentiaalisena ehdokkaana YK:n seuraavaksi pääsihteeriksi, ei noteerannut Ukrainaa puheenvuorossaan Afrikan unionin edustajana juuri lainkaan.

Yhdysvallat ja Ranska ilmoittivat merkittävästä lisärahoituksesta Maailman ruokaohjelma WFP:lle. Lisäksi monet muutkin maat ilmoittivat omista rahoituspanostuksistaan. Ruoka- ja energiapulan yhteys Ukrainan sotaan tehtiin selväksi. Biden totesi puheessaan "Se on Venäjän sota, joka pahentaa elintarviketurvaa ja syyllinen on vain ja ainoastaan Venäjä."

Venäjän presidentti **Vladimir Putin** ei osallistunut kokoukseen lainkaan. Venäjää edusti ulkoministeri **Sergei Lavrov**. Putin lähetti oman vastauksensa yleiskokoukselle keskiviikkona Moskovassa järjestämässään tiedotustilaisuudessa, jossa hän käynnisti osittaisen liikekannallepanon ja uhkasi länttä ydinaseella, jos Venäjän "alueellista koskemattomuutta" uhataan. Lavrov toisti puheissaan jo aiemmin esitettyjä väitteitä ja syytti Yhdysvaltoja Ukrainan venäjänmielisen presidentin, **Viktor Janukovitšin** kaatamisen järjestämisestä, Naton laajentumisella uhkaamisesta ja russofobian levittämisestä. Kiovan hallinto ei Lavrovin mukaan antanut Venäjälle muuta vaihtoehtoa, kuin lähettää joukkoja Ukrainaan.

Ukrainan presidentti **Volodymyr Zelenskyi** oli ainoa valtionpäämies, jolle annettiin erityisoikeus pitää yleiskokouspuhe virtuaalisesti. Päätöstä puolsi 101 jäsenmaata. Valko-Venäjä, Kuuba, Eritrea, Nicaragua, Pohjois-Korea, Venäjä ja Syyria vastustivat päätöstä. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston mukaan helmikuun 24. päivän jälkeen Ukrainassa on kuollut 14 532 siviiliä. Puheessaan Zelenskyi vaati Venäjää luovuttamaan Ukrainalta valtaamansa alueet takaisin ja korvaamaan sodan aiheuttamat vahingot täysimittaisesti. Arvioiden mukaan pelkästään rakennusten ja muun infrastruktuurin tuhoamisesta aiheutuneet vahingot ovat nousseet yli sataan miljardiin dollariin. Zelenskyi vaati myös, että Venäjältä poistettaisiin veto-oikeus turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä.

Kiinan ulkoministeri **Wang Yi Wang** tasapainoili puheessaan mainitsematta sanoja "Venäjä" ja "hyökkäys". Wang pyysi kaikkia osapuolia varmistamaan, ettei "Ukrainan kriisi" pääse leviämään. Kiina seuraakin maailman reaktioita Venäjän hyökkäykseen tarkasti myös Taiwanin tilanteen näkökulmasta. Wang korosti puheessaan Kiinan ja Taiwanin yhdistämisen olevan ainoa ratkaisu rauhan ylläpitämiseen Taiwanin salmessa. Lisäksi Wang huomautti, että demokratiaa ja ihmisoikeuksia ei pitäisi käyttää välineinä tai aseina poliittisten päämäärien saavuttamiseksi. Tällä viitattiin Kiinan hallintoa närkästyttäneeseen ihmisoikeusvaltuutetun toimiston julkaisemaan raporttiin, jossa kerrotaan uiguurien ihmisoikeuksien vakavista loukkauksista Kiinassa.

Ison-Britannian uusi pääministeri **Liz Truss** keskittyi puheessaan Ukrainan tilanteen lisäksi demokratian vahvistamiseen, koska vain sitä kautta voimme ehkäistä autoritääristen valtioiden kehittymistä.

Afrikan unioni vaatii vahvempaa asemaa turvallisuusneuvostossa ja tukea ilmastonmuutokseen sopeutumiseen

Afrikan unionin puheenjohtajamaa Senegal esitti, että Afrikalle tulisi antaa pysyvä paikka YK:n turvallisuusneuvostossa ja G20-ryhmässä. Afrikan unionin mukaan Afrikan 1,4 miljardin asukkaan edustajien on oltava vahvemmin mukana tekemässä heitä koskevia päätöksiä ja että maanosa voi tehdä paljon nykyistä enemmän maailman hyväksi. Afrikan unioni on valmis tukemaan turvallisuusneuvoston uudistamista oikeudenmukaisemmaksi ja edustavammaksi.

Kaikki Afrikan 54 maata kamppailevat toipuakseen koronapandemiasta ja selvitäkseen ilmastonmuutoksen ja konfliktien seurauksista. Afrikan osuus maailmanlaajuisista kasvihuonekaasupäästöistä on vain noin kolme prosenttia. Se on saman verran kuin mantereen saama osuus käytettävissä olevasta vihreästä rahoituksesta. Ilmastonmuutoksen seurauksista Afrikka kantaa kuitenkin huomattavasti suuremman taakan. Monet Afrikan maat kärsivät tälläkin hetkellä useista peräkkäisistä kuivista kausista sekä toisaalla tulvista.

Oikeus koulutukseen kuuluu kaikille – naisten ja tyttöjen oikeudet keskiössä

Yleiskokous alkoi koulutuksen uudistamista käsittelevällä huippukokouksella *Transforming Education Summit*. Kokouksen päätavoitteena oli edistää oikeudenmukaisempaa koulutusjärjestelmää, lisätä osallisuutta ja parantaa opetuksen laatua. Kokouksessa keskusteltiin ilmastonmuutoksen, konfliktien ja koronapandemian aiheuttamista vaikutuksista erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten koulunkäyntimahdollisuuksiin.

Yli 244 miljoonaa lasta jää opetuksen ulkopuolelle tänä vuonna. Erityisesti tytöt ja nuoret naiset ovat jääneet ilman koulutusta. Afganistanilaisten naisten ja tyttöjen entisestään heikentynyt asema huoletti sekä yleiskokouksen että koulutuksen huippukokouksen osallistujia.

Koulutuksen laadun parantaminen on uudistustarpeiden kärjessä. Unicefin, Unescon ja Maailmanpankin uuden raportin mukaan yli 70 prosenttia 10-vuotiaista lapsista ei osaa lukea tai ymmärtää yksinkertaista tarinaa. Ennen pandemiaa vastaava luku oli noin 50 prosenttia.

Kokouksessa kuultiin myös nuorten omia suosituksia. Nuoret vaativat pikaisia toimenpiteitä ja kertoivat olevansa valmiita sukupolvien väliseen dialogiin. Nobel-palkittu **Malala Yousafzai** esitti, että koulutukseen varattaisiin 20 prosenttia kansallisista budjeteista. Hän kehotti rikkaita maita lisäämään humanitaarista apua köyhemmille maille ja tukemaan koulutusta antamalla velkoja anteeksi vähiten kehittyneille maille.

